

▷ TE TAURA WHIRI
TANGATA
ME NGĀ TŪMANAKO

▷ *“Ko te Māori,
e Māori nei i
te taumata
mātauranga”*

$$KH = e^{[rmp]}$$

Ko ā ngā kaiako mō...

Te taura whiri tangata

- » Me mōhio mātou ki ā tatau tamariki – arā, me kōrero mātou ki a rātou. Me mōhio mātou i ā rātou mahi o taenahi tonu nei; me noho tahi, me whiri tahi, me ora tahi.
- » Ko te tikanga rā ia he whakawhirinaki atu ki ētahi; he whakawhanaunga atu me te aha, ka riro mana atu pea ki tangata kē.
- » Ka kaha ake te taura here ki ngā ākongā, ka pai kē atu taku mahi whakaako.
- » Ki tōku nei whakaaro, me mātua mōhio te kaiako ki āna tamariki, koinei kē te tohu o te kaiako pai.
- » Me manaaki ā mātou tamariki, me aroha, me aronui atu ki a rātou.
- » He mea nui hoki kia tauawhitia ērā atu āhuatanga, tikanga hoki o te tamariki e te kaiako.
- » Ko te kōrero hoki, kei konā te pito mata, ka tipu, ka rea ake.
- » Me mōhio au ki te noho puku, he hikaka nōku ki te mahi, ki te oreore. Engari, kua tino tau au ki te whakarongo.
- » He autāia hoki ētahi o ā rātou whakaritenga tē aro nei i a au. Heoi, me mōhio mātou, a kaiako mā, ehara mātou i te mutunga iho o te mōhio, ā, he wā, me noho kē hei kaiārahi, hei kai āwhina, kei pōhēhētia he tohunga kē.
- » He tika hoki, ko tāku anō, he akiaki, he whakahauhau, he tautoko i ngā ākongā kia whāia e rātou te iti kaurangi, kia mau hoki ngā wāewae ki te whenua, ā, kia pono anō ngā ākongā e taea e rātou.
- » Me whai oranga katoa ngā tamariki, kua mō te ako anake.
- » He mea nui hoki te whakaatu ki ngā ākongā, e mau ana koe i a rātou ki te pae tawhiti, kua anake ki te pae tata.
- » Ko taku whakapae, he rerekē te rite o te manaakitanga i ngā ākongā katoa i te manaakitanga kia ōrite mō te katoa.

Ngā tūmanako

- » Ko te mea whakahirahira ki a au, e mōhio pū ana te kaiako tōtika, he mana ako anō o ngā tamariki katoa.
- » Mōku nei, me kite i ngā pūkenga ahakoa e noho huna ana.

▷ TE AKOMANGA

▷ *“Ko te Māori,
e Māori nei i
te taumata
mātauranga”*

$$KH = e^{[rmp]}$$

Ko ā ngā kaiako mō...

Te akomanga

- » Ki a au nei, ko ngā tohu o te kaiako pai, ko te āta whakaaro ki āna mahi, ko te wānanga i ngā kōrero rangahau, e kore e mutu te whakatikatika, te whakamātautau, te aromatawai i āna tikanga mahi – pō noa, ao noa.
- » He kohikohi, he whakawhāiti kōrero te mahi. Kāore mā te hohihoki noa ki aua mahi whakaako anō, rā mai, rā atu me he kaihangarau noa nei – kore rawa.
- » He hua i aromatawaihia ā-tohu nei, he hua anō ka puta mai i runga i te hau, i te rongo o te wā, ka kitea atu, ka kapohia hei kōrero whakatau i te mahi a tētahi.
- » Tuituia te taha Māori ki roto i ngā mahi katoa, kia mau hei tuinga, hei pānuitanga tonu. Ka whakakāingatia ki roto i ngā mahi, kāore e wehe kē hei 'Mahi Māori'.
- » Puāwai ana tērā te ākongā Māori inā whaimāna ai rātou hei Māori – kāore i te mate i ngā pōhēhētanga o te kuare, i te takahi rānei i aua pōhēhētanga.
- » Kei te kitea atu e āku ākongā te pānga o te marautanga ki a rātou i roto i āku whakaritenga mahi mā rātou, kei roto tonu ngā tikanga me ngā āhuatanga o āku ākongā Māori.
- » Kei te akoako tonu au i te reo Māori. Me tika te whakahua i ngā ingoa o ngā tamariki ka tika. Kāore i te pai ki a au menā ka hē te whakahua mai i tōku ingoa, koinā hoki tāku ki a rātou, me whakatika mai i taku whakahuatanga atu.
- » Ko tāku ki ngā ākongā, kia hōmai ki a au ō rātou whakaaro hei whakapai ake i te akoako i roto i te akomanga – hei tauira atu, ka whāi wāhi rātou ki te whakarite i ngā mahi i roto i ngā akoranga.
- » Pono atu ana ahau, mā te whiri tahi, mā te whakatutuki tahi i ngā whāinga e hīkaka mai ai te ngākau ākongā. Whakaaturia ki a rātou ngā tikanga hei whakatutuki i ā rātou whāinga.
- » Kaua mā te tū tohutohu anake i mua i te karaehe e noho ai hei tikanga whakaako, me kuhu ki roto i ā rātou mahi ki te āwhina – he āhuatanga pai mō te ako, mō te whakaratarata anō i a rātou.
- » Ki taku titiro, mā te mahi ā-rōpū nei e mau ai ngā ākongā, e tino pau ai ngā whakaaro ki te mahi.

TE AKO

*“Ko te Māori,
e Māori nei i
te taumata
mātauranga”*

$$KH = e^{[rmp]}$$

Ko ā ngā ākongā mō...

Te ako

- » He pai ki a mātou te akoako, ahakoa tō mātou hoihoi, ā...
- » Ka whai hua akoako mātou i a mātou anō, atu i te kaiako, i te pukapuka rānei.
- » Kite ai mātou i ētahi e taumaha ana i te karaehe, ka āwhina atu.
- » Tērā ētahi o ōku kaiako rawe nei, nui tonu te pai o te whakaako mai i ahau.
- » He whakakipakipa, he whakahiakai ki te ako te āhua o tana whakaako mai i a mātou. Ahakoa tōna pākaha, he hua anō kei roto mā mātou.
- » Ko tāna e whakapono nei, ka tutuki i te ākongā ngā mahi pangarau, koinā tōna pai ki a mātou.
- » He tikanga tau utuutu te whakaute... rātou ki a mātou, mātou ki a rātou, mā tēnei e whirinaki ai te noho i runga i te tika, kāore i te pōhēhē.
- » Me whakahikohiko mai ngā kaiako i a mātou, kia kaingākau atu ai, kia ngahau atu ai ki te mahi.
- » Me noho tahi ki te wānanga take, ki te mahi tahi kia mārama katoa ki ngā whakaaro o tēnā, o tēnā.
- » Me ngahau ngā mahi hei mahi, kia kaingākau atu ai ki ngā kaupapa uaua nei.
- » He pai anō hoki mēnā ka rite te whakamōhio mai i a mātou mō ā mātou mahi ako, he kōrero whakamōhio mai rānei ki te kāinga, kua anake ko ngā kōrero whakahē.
- » He pai ki a au ko te kaiako e rata ana ki te ako mōna anō, ā, e ngana ana ki te whakaako, ki te akoako anō hoki.
- » He ngāwari te ako mēnā he tohu manaaki ō te kaiako, he tikanga whakarata anō ōna.
- » ...he wahine atawhai, manaaki hoki, ka whai wāhi ki te noho ki te whakamārama mai.

▸ TE KUHU A TE WHĀNAU

▸ *“Ko te Māori,
e Māori nei i
te taumata
mātauranga”*

$$KH = e^{[rmp]}$$

Hei tā te katoa mō...

te kuhu a te whānau

Tā te whānau

- » Kotahi anō te hiahia o te matua ahakoa ko wai, kia whai oranga āna tamariki. He pērā hoki ngā mātua Māori.
- » Me piri ki te kaiako, ki te kura hoki, kia āwhinatia atu.
- » Mōku nei, ka whai wāhi au ki te mātauranga o taku tamāhine, i te mea ka mārama au ki ngā whakaritenga a ngā kaiako, ā, ka hoki mai ia ki te kāinga kua mōhio ahau he aha āna mahi.

Tā ngā kaiako

- » Kia mōhio kē atu mātou ki te whānau, ki te tamaiti hoki, kātahi mātou ka puta ki ao mārama kē.
- » Kātahi te pōhēhē e mōhio ana mātou he aha ngā hiahia o te whānau. Me pātai atu ki a rātou, ka korerotia mai. Heoi anō, ko te mea nui ko te mahi whai muri atu hei whakatinana.
- » He mea nui hoki kia whai wāhi ngā whānau ki te kōrero mai i runga i te ngākau māhorahora, ngākau pono anō mō ngā mahi hei whai tahi mā mātou.

Tā ngā ākonga

- » Ko ā ngā ākonga ahakoa te pakeke, ki ngā kura mō nga whānau:
- » He mea whai tikanga tonu kia tūhuru ngā mātua ki te āwhina i ngā tamariki i ā rātou mahi kura, kia kōrerotia te mahi i te kāinga, nā, kāinga haere ai te kura.
- » Me rite te whakamōhio atu i a rātou mo ā rātou mahi ako, he kōrero whakamōhio mai rānei ki te kāinga, kua anake ko ngā kōrero whakahē.
- » Me whakahauihau i ngā whānau kia tomo mai ki te kura, ahakoa he aha.
- » Me tuku mai ngā korero mō ngā kaupapa nui, iti rānei o ngā whare wānanga, kura takiura hoki, kia mōhio ai mātou he aha hoki te aha.
- » Me rite te hui a ngā mātua ki ngā kaiako, mā reira e whai wāhi ai ngā kaiako ki te whakamōhio atu i ō mātou mātua mō ngā mahi ako a ā rātou tamariki i runga i te whakaaro kotahi.